

Dětská ilustrovaná knížka o abecedě

Eliška Křůmalová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eliška Křůmalová**
Osobní číslo: **K14079**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Digitální design**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Dětská ilustrovaná knížka o abecedě**

Zásady pro vypracování:

1. Rešerše, hledání zdrojů
2. Analýza
3. Stanovení cílů
4. Vypracování projektu
5. Závěr

- a) teoretická část v rozsahu 25 – 30 normostran textu
- b) prototyp nebo fyzický model v měřítku 1:1
- c) grafická prezentace v rozsahu minimálně 2,8 m²

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah bakalářské práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- PECINA, Martin. Knihy a typografie. 2. vyd., rozš. Brno: Host, 2012, 308 s. ISBN 978-80-7294-813-0.
TSELENTIS, Jason, Typografie – O funkci a užití písma, Slovart, 2014, 208 s. ISBN 978-80-7391-807-1
BERAN, Vladimír, Typografický manuál, Grafické studio Kafka design, 2014,
PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ a Hana LANDOVÁ. České děti jako čtenáři. Brno: Host, 2015. ISBN 978-80-7491-492-8.
CAGLAYAN, Merve. Designing a new typeface for children, Izmir University of Economics, Faculty of Fine Arts and Design, Department of Visual communication Design, Spring 2009, GD494

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Václav Skácel
Ateliér Digitální design
Datum zadání bakalářské práce: 1. prosince 2016
Termín odevzdání bakalářské práce: 12. května 2017

Ve Zlíně dne 1. prosince 2016

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

[Signature]
M. A. Bohuslav Stránský
vedoucí ateliéru

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 12. 7. 2017

ELIŠKA KRŮMALOVÁ *Krůmalová*
Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy. Vysoká škola disertační práce nezveřejňuje, byla-li již zveřejněna jiným způsobem.

(2) Bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

(4) Vysoká škola může odložit zveřejnění bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce nebo jejich částí, a to po dobu trvání překážky pro zveřejnění, nejdéle však na dobu 3 let. Informace o odložení zveřejnění musí být spolu s odůvodněním zveřejněna na stejném místě, kde jsou zveřejňovány bakalářské, diplomové, disertační a rigorózní práce, již se týká odklad zveřejnění podle věty první, jeden výtisk práce k uchování ministerstvu

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou grafické a typografické úpravy knihy pro začínajícího čtenáře. V první části práce se seznámíme s cílovou skupinou, které je kniha určena, tj. žáci první třídy. Další část se zabývá systémem výuky českého jazyka a literatury na českých školách. Následně je věnována pozornost pěti nejvýznamnějším českým nakladatelstvím, která se zaměřují na dětskou literaturu. Dále jsou zmíněni někteří současní čeští a zahraniční ilustrátoři, jejichž tvorba je zajímavá a inspirativní. Závěr teoretické části se zabývá náležitostmi na grafickou úpravu dětské knihy a vývěr písma s ohledem na věk čtenáře. Praktická část popisuje tvorbu knihy od psaní pohádky, tvorbu ilustrací, grafické a typografické řešení až po knihařské zpracování.

Klíčová slova: začínající čtenář, děti, vzdělávání, četba, kniha, abeceda, literatura, ilustrace, typografie, grafický design

ABSTRACT

This bachelor's thesis deals with issues of graphic and typographic design of a book for early readers. In the first part of the thesis, we get to know with target audience of the book (i.e students of first class). The next section deals with czech language and literature education system at czech schools. Attention si further paid on five most significant czech publishing houses which are focused on children literature. Then, there are mentioned some present czech and foreign illustrators, whose work is interesting and ispirative. Conclusion of the theoretical part deals with requisites on graphic design of childrens book and choice of typeface with respect to the age of a reader. Practical part describes creating of the book from writting fairytale, painting illustrations, graphic and typographic solution to book design.

Keywords: early reader, children, education, reading, book, alphabet, literature, illustration, typography, graphic design

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce MgA. Václavu Skácelovi za odborné vedení, věcné připomínky a pomoc při zpracování bakalářské práce. Poděkování patří také externí konzultantce Mgr. Jaroslavě Macháčkové za její postřehy, odborné názory a letité zkušenosti s výukou dětí. Děkuji i mému příteli Ing. Lukášovi Ondrouškovi, který se podílel na psaní textů pro moji knížku o abecedě a byl mi po celou dobu oporou. V neposlední řadě chci poděkovat mé rodině, učitelům a všem, kteří mě během studia jakýmkoli způsobem podporovali.

„Knihy jsou němi učitelé.“

Aulus Gellius

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 JAK ČTOU ČESKÉ DĚTI.....	11
1.1 ČTENÁŘSKÉ CHOVÁNÍ.....	11
1.2 ČTENÁŘSKÉ PREFERENCE A VÝBĚR KNIH.....	11
1.3 VLIV RODINY.....	11
1.4 VLIV ŠKOLY A KNIHOVNY.....	12
1.5 DĚTI A ELEKTRONICKÉ KNIHY.....	12
1.6 DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ DŘÍVE A DNES.....	12
2 VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY.....	13
2.1 POROVNÁNÍ UČEBNIC ČESKÉHO JAZYKA PRO PRVNÍ ROČNÍK ZŠ	13
2.2 KNIHY O ABECEDĚ.....	16
2.1.1 Kamarádi z abecedy.....	16
2.1.2 Šmalcova abeceda.....	17
2.1.3 Doktor racek - Cesta kolem světa za 31 písmen.....	17
2.1.3 Het leukste abc ter wereld.....	18
2.1.3 Alphabet Books od Jerryho Pallotty.....	18
3 ČESKÁ KNIŽNÍ NAKLADATELSTVÍ A PRODUKCE DĚTSKÝCH KNIH.....	19
3.1 ALBATROS.....	19
3.2 BAOBAB.....	21
3.3 BĚŽÍLIŠKA.....	22
3.4 LABYRINT.....	23
3.5 MEANDER.....	24
4 ILUSTRÁTOŘI DĚTSKÝCH KNIH.....	25
4.1 ČEŠTÍ ILUSTRÁTOŘI.....	25
4.1.1 Alžběta Skálová.....	25
4.1.2 Tereza Říčanová.....	26
4.1.3 Aneta Františka Holasová.....	26
4.1.4 Renáta Fučíková.....	27
4.1.5 Andrea Tachezy.....	27
4.1.6 Květa Pacovská.....	28

4.2	ZAHRANIČNÍ ILUSTRÁTOŘI	29
4.2.1	Oliver Jeffers	29
4.2.2	Isabelle Arsenault	31
4.2.3	Manon Gauthier	32
4.2.4	William Grill	33
4.2.5	Felicita Sala	33
5	ZVLÁŠTNOSTI GRAFICKÉ ÚPRAVY DĚTSKÉ KNIHY	34
5.1	FORMÁT	34
5.2	OBÁLKA	34
5.3	ILUSTRACE	34
5.4	TYPOGRAFICKÁ ÚPRAVA	35
6	ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI	38
II	PRAKTICKÁ ČÁST	39
7	DĚTSKÁ KNIHA O ABECEDĚ	40
7.1	POHÁDKA	40
7.2	FORMÁT A GRAFICKÁ ÚPRAVA	40
7.3	ILUSTRACE	41
7.3.1	Ztvárnění jednotlivých písem	41
7.3.2	Použitá technika a tvorba ilustrací	42
7.3.3	Barevnost	43
7.3.4	Zpracování	43
7.4	TYPOGRAFICKÁ ÚPRAVA	44
7.4.1	Výběr písma	44
7.4.2	Sazba	45
7.5	OBÁLKA	45
7.6	KNIHAŘSKÉ ZPRACOVÁNÍ	46
7.7	DOPORUČENÍ	46
	ZÁVĚR	47
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
	SEZNAM OBRÁZKŮ	50
	SEZNAM PŘÍLOH	51

ÚVOD

Dětských knih je trhu spousta, ale jen některé z nich jsou kvalitně výtvarně zpracované. Tvorba dětské knížky vyžaduje specifický přístup a určité znalosti, zvláště pokud je publikace určena dětem, které se číst teprve učí. Cílem této práce je pochopit potřeby začínajícího čtenáře a zohlednit je při tvorbě autorské knihy s naučným přesahem. Mou snahou není vytvořit učebnici, ale pohádkovou knížku – učební pomůcku, se kterou mohou učitelé při výuce libovolně pracovat. Prostřednictvím této ilustrované knihy se děti zábavnou formou seznámí s několika písmeny abecedy a postupně si zdokonalí schopnost čtení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 JAK ČTOU ČESKÉ DĚTI

K bližšímu seznámení s cílovou skupinou (děti ve věku šesti let) mi pomohl poměrně rozsáhlý výzkum, který proběhl v roce 2014. Je zaměřený na četbu knih, čtenářské chování českých dětí a vliv rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke knihám a čtení obecně. Průzkumu se zúčastnilo 1519 dětí ve věku 9-14 let a 513 dětí ve věku 6-8 let. Jednalo se o smíšený typ výzkumu (kvantitativní i kvalitativní).

Zároveň jsem si také vzpomněla sama na sebe, jaká jsem byla jako začínající čtenář, jaké knihy jsem měla ráda a proč. „Prvním krokem ke čtenářství a k vytvoření kladného vztahu ke knížkám je především dobré zvládnutí základních čtenářských dovedností (včasné získání dovednosti číst plynule a bez zadržávání).“¹

1.1 Čtenářské chování

Chování mladých čtenářů se zhodnotit různě, ale podle výzkumu jsou výsledky následující. Polovině dětí 1. - 3. třídy připadá čtení zábavné. Pro mladší děti je velmi zábavné čtení komiksů a knížek s menším množstvím textu a hodně obrázky. Začínající čtenáři čtou častěji, ale kratší dobu oproti starším čtenářům. Tři čtvrtiny dětí čte alespoň jednou týdně. Pro některé děti je čtení namáhavé. Děti i rodiče se shodují na tom, že čtení je důležité.

1.2 Čtenářské preference a výběr knih

„Pro děti v 1. – 3. třídě je při výběru knížky prvořadý vizuální vjem – důležitá jsou velká písmena, obrázky, tloušťka knížek (mnohastránkové knížky děti odrazují, jsou asociovány s delším čtením, a tím pádem i větší námahou) a obálka knížky včetně titulu.“² Děti knížky nejčastěji získávají z domácí knihovny nebo od rodičů jako dárek. Někdy se k nim dostanou knihy zděděné po rodičích nebo sourozencích. Méně časté je vybírání knih v knihkupectvích a půjčování od kamarádů. Děti nejoblíbenější jsou pověsti a pohádky, pak knihy o přírodě a zvířatech.

1.3 Vliv rodiny

Pro rozvoj kladného postoje ke čtení u dětí nízkého věku je velmi důležité čtenářské záze-
mí v rodině. Zřetelně se projevuje souvislost mezi čtenářstvím rodičů a čtenářstvím dětí –
rodiče jdou příkladem. Dětem čtou častěji maminky než tatínkové. Četnost čtení je pozi-
tivně ovlivněna mírou dosaženého vzdělání rodičů. Zahraniční výzkumy jednoznačně po-

tvrzují, že děti ze vzdělanějšího prostředí bývají silnější čtenáři. Vliv rodiny a vzdělání rodičů tedy hraje významnou roli. Předčítání z knih je nejčastější u mladších dětí. Skoro třetina žáků první třídy rodiče pravidelně čtou. Frekvenci čtení pozitivně ovlivňuje množství knih, které dítě dostane.

1.4 Vliv školy a knihovny

Podpora čtenářství ze strany učitelů je velmi důležitá a má zásadní vliv na rozvoj dětského čtení. Většina žáků první a druhé třídy ve škole ještě nedostává seznam knih, které mají číst. Školní knihovna u mladších dětí všeobecně není příliš oblíbená a čtvrtina žáků 1. - 3. třídy vůbec neví, jestli knihovna ve škole je. Mladší děti do knihovny příliš nechodí, protože mají doma dostatek knih. Starší děti jsou lépe informovány o školní knihovně.

1.5 Děti a elektronické knihy

Jen velmi malé procento (3%) dětí ve věku 6-8 let má zkušenost s e-knihou. Téměř polovina žáků první třídy neví, co si má pod pojmem „elektronická kniha představit“. Na základě tohoto zjištění lze tvrdit, že pro začínajícího čtenáře je nejvhodnější klasická papírová kniha.

1.6 Dětské čtenářství dříve a dnes

Na základě porovnání výzkumů dětského čtenářství v roce 2003 a 2013 vyšlo najevo, že české děti čtou méně než před deseti lety. U dětí vzrostla doba strávená na internetu a mírně se snížila obliba čtení. Také se velmi výrazně snížila obliba čtení novin a časopisů.

2 VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Jen velmi málo dětí umí číst ještě před nástupem do školy. Žáci v první třídě se začínají seznamovat nejdříve s písmeny velké abecedy. Až ovládají písmena velké a malé abecedy, přijde na řadu nácvik psaného písma. Schopnost samostatného čtení vět a krátkých odstavců děti získávají přibližně v polovině druhého pololetí. Je to zároveň období, kdy učitel žáky seznámí se všemi písmeny abecedy. Neznalost některých méně častých písmen jako G nebo F však dětem ve čtení příliš nevadí.

„Aby výuka rozvoje prvopočátečního čtení a psaní byla efektivní a pro žáky zábavná a motivující k učení, může učitel využít celou řadu didaktických pomůcek a motivačního materiálu.“³ Je kladen velký důraz na to, aby učitel v hodinách literární výchovy věnoval dostatečnou pozornost novým písmenům, které se děti v českém jazyce zrovna učí. Zapamatování jednotlivých písmen by mělo být podpořeno pohádkami, hrami a obrazovými materiály.

2.1 Porovnání učebnic českého jazyka pro první ročník ZŠ

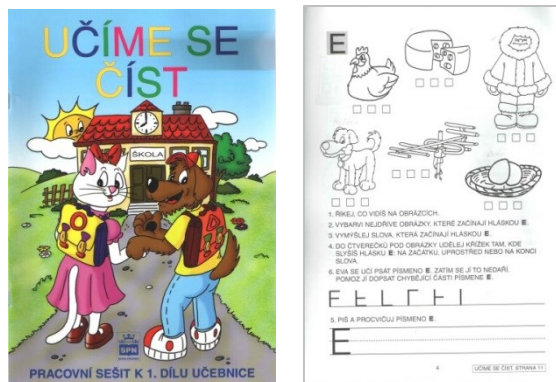
Do rukou se mi dostalo téměř dvacet čítanek a učebnic českého jazyka. Většina v současnosti používaných učebnic českého jazyka a literatury pro první ročník mi však byla odstrašujícím příkladem, jak při grafickém zpracování knihy rozhodně nepostupovat. Obálky čítanek jsou sice barevné a plné obrázků, ale mnohdy hraničí s nevkusem a přehlcívaností. V několika slabikářích pro první ročník jsem se setkala s použitím nepěkného fontu se špatnou diakritikou, která byla do očí bijící (diakritika se slévala s jednotlivými písmeny, a to i ve větších velikostech písma). Grafická úprava učebnic mnohdy působí nepřehledně až chaoticky.

Obr. 1: Ukázka ze Slabikáře Hany Vrbové a Blanky Janáčkové (1993)

Obr. 2: Učíme se číst - Učebnice čtení pro 1. ročník základní školy od Jarmily Wagnerové (2015)

Obr. 3: Učíme se číst Pracovní sešit k 1. dílu učebnice (2009)

V dětských ilustracích se často setkáváme s klišé jako ježek s jablkem nabodnutým na bodlinách. Podobným mýtům jsem se chtěla ve své práci vyvarovat.

Obr. 4: Slabikář pro 1. třídu základní školy od Jany Potůčkové (1997)

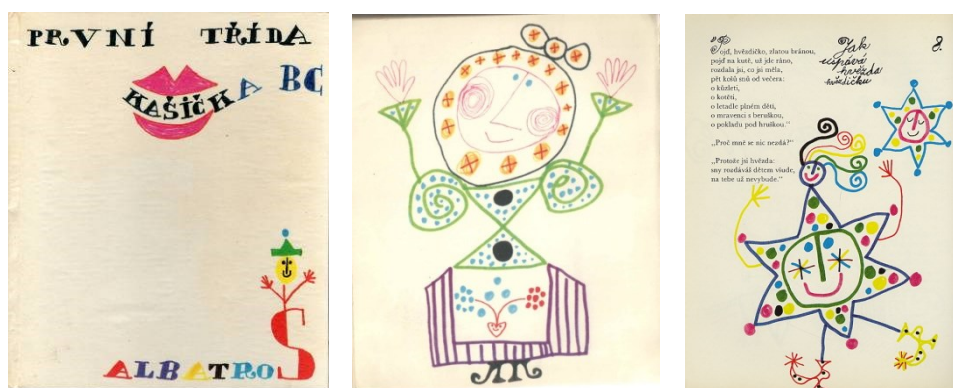
Obr. 5: Slabikář od Ireny Fabiánové, Jarmily Hřebjkové, Evy Vebrové, s ilustracemi Oty Janečka (1983)

Slabikáře s ilustracemi Heleny Zmatlíkové jsou i dnes u dětí a učitelů velmi oblíbené.

Obr. 6: Slabikář od Jiřího žáčka s ilustracemi Heleny Zmatlíkové (1992)

Velmi mě zaujaly ilustrace Zdeňka Seydla v učebnici První třída kašička z roku 1970, které se už na první pohled odlišují od ostatních. Otázkou je, co by na takové byť osobité a zdařilé ilustrace řekly dnešní děti a zda by je vůbec zaujaly.

Obr. 7: První třída kašička od Olgy Štruncové s ilustracemi Zdeňka Seydla (1968)

2.2 Knihy o abecedě

Snad každý z nás si při vzpomínce na první třídu vybaví fráze jako "Máma mele maso" nebo "Ema má mísu". V knihách, které nepodléhají požadavkům ministerstva školství, si ale autor i výtvarník mohou dovolit mnohem víc. Abeceda je velmi vděčným a častým tématem mnoha dětských knih, ale ne každé výtvarné zpracování dětem vyhovuje a je pro ně zajímavé a dostatečně srozumitelné. Pro inspiraci jsem vybrala několik českých i zahraničních dětských knih o abecedě. Nejedná se o klasické učebnice, ale o hravé knížky s jedinečným výtvarným přístupem.

2.2.1 Kamarádi z abecedy

Kamarádi z abecedy je známá a publikace plná ilustrací Františka Petráka a básní Radka Malého, která obsahuje i spoustu cvičení a může se do ní kreslit. V recenzi na jednom blogu jsem se však setkala s kritikou, kdy pětileté dítě nedokázalo některá písmena identifikovat, přestože je už znalo: „Problém nastal hned na začátku, když chtěl vidět svoje písmena. Nepoznal je. Protože písmeno H nevypadá jako písmeno H, které zná a které tak zbožňuje. Písmeno H má totiž na tomto obrázku jednu čárku nahoře navíc. Ta čárka navíc zastupuje hlavu klauna.“⁴

Obr. 8: Kamarádi z abecedy

2.2.2 Šmalcova abeceda

Autory *Šmalcovy abecedy* jsou Jiří Dvořák, Markéta Šimková, Petr Šmalec a Radek Malý. „Děti se formou zábavné a nikdy nekončící hry naučí nová slova i nové situace. Obrazové tabule dávají prostor pro imaginaci malým čtenářům, pro které se písmena mají stát novým světem, i otázkám asistujících rodičů. Hádanky na každé stránce rozvádějí či doplňují příběhy, které autor rozehrává v obrazech. Básně současných mladých autorů nejen ilustrují po svém, ale zároveň nabízejí dítěti první dotek "opravdové poezie".“⁵

Obr. 9: Šmalcova abeceda

2.2.3 Doktor racek - Cesta kolem světa za 31 písmen

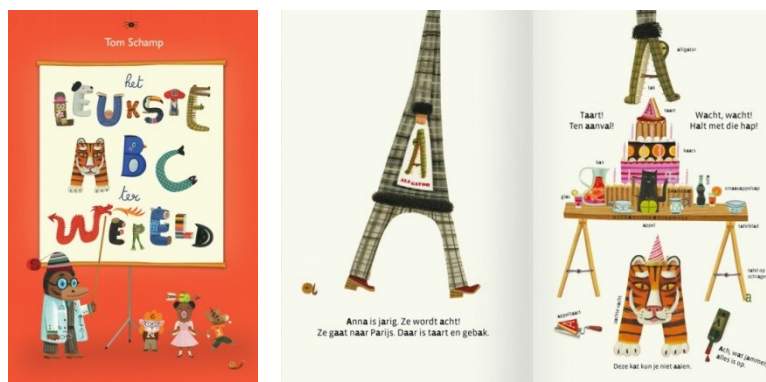
„Doktor Racek sedá do rakety a vydává se na cestu kolem zeměkoule. Navštívuje různé kouty světa a děti se při tom učí písmena. Kniha jako gejzír nápadů vedle hravé formy obsahuje i vzdělávací prvky. Básničky, komiksy, koláže, krátké pohádky, hry, otázky a úkoly...“⁶ Tak zní anotace k první punkové knize *Doktor racek - Cesta kolem světa za 31 písmen*. Knížka, kterou má na svědomí Milada Rezková a Lukáš Urbánek, je velmi originálně zpracovaná. Ilustrace působí současně a trochu neuhlazeným dojmem, což knihu činí ještě o něco zajímavější.

Obr. 10: Doktor racek - Cesta kolem světa za 31 písmen

2.2.4 Het leukste abc ter wereld

Pro srovnání jsem našla holandskou knížku o abecedě, v překladu *To nejlepší ze světa abecedy*, která k tématu přistupuje zase o něco jinak. Jednotlivá písmena ožívají - A je Eiffelova věž, B velký medvěd, G zakřivené banány, L bota, T jeřáb a X taneční pár.

Obr. 11: Het leukste abc ter wereld

2.2.5 Alphabet Books od Jerryho Pallotty

Se zcela jiným přístupem se setkáváme v knize *The Frog Alphabet Book*, která je zároveň i jakousi encyklopedií. Velmi podobnými knihami jsou také *The Extinct Alphabet Book*, *The Dinosaur Alphabet Book* a několik dalších, které tvoří sérii. Tyto knihy jsou ale vhodnější spíše pro starší čtenáře, kteří abecedu a čtení už lépe ovládají.

Obr. 12: The Dinosaur Alphabet Book

3 ČESKÁ KNIŽNÍ NAKLADATELSTVÍ A PRODUKCE DĚTSKÝCH KNIH

Následující část mé bakalářské práce je věnovaná kvalitním českým nakladatelstvím a jejich produkci knih pro dětského čtenáře. Jak jsem bohužel zjistila, narazit na opravdu kvalitní a vkusnou dětskou knížku v běžném knihkupectví je celkem problém. Mnoho pěkných knížek se na pulty většiny obchodů vůbec nedostane a jsou k dostání jenom na internetu nebo ve vybraných prodejnách.

3.1 Albatros

Albatros je naše nejstarší nakladatelství založené v roce 1949. Již od svého vzniku se zaměřuje na literaturu pro děti a mládež. Albatros vydává kolem 110 titulů ročně, a to jak původní tak i překladovou literaturu pro děti ve věku 2 až 12 let.

„Široké autorské i žánrové spektrum nabízí vedle zavedených autorů (např. Václav Čtvrtek, Hana Doskočilová, Josef Lada, Ondřej Sekora, Jan Werich, Jiří Žáček; Adolf Born, Zdeněk Burian, Zdeněk Miler, Helena Zmatlíková aj.) a evergreenů jako např. *Ieporelo Polámal se mraveneček, příběhy s Krtkem, Mikeš, Malý princ, Děti z Bullerbynu* atd. také současné české i zahraniční autory (Petra Braunová, Ivona Březinová, Alena Ježková, Radek Malý; Jindra Čapek, Renáta Fučíková, František Skála; Eoin Colfer, Jostein Gaarder, dvojice R. Gosciny – J-J. Sempé, Darren Shan, Jenny Nimmová, Hergé atd.). Albatros je dlouhodobým exkluzivním vydavatelem knížek Astrid Lindgrenové a příběhů *Harryho Pottera* J. K. Rowlingové pro území České republiky.“⁷

Albatros vydává leporela pro nejmenší, knížky pro začínající čtenáře, populárně naučnou literaturu, pohádky, poezii i komiksy. Nedávno nakladatelství začalo vydávat své nejspěšnější knížky také ve slovenštině.

Jako ukázkou z produkce nakladatelství Albatros uvedu knihu *Myši patří do nebe*, která získala ocenění Magnesia Litera 2007. Knížka vypráví dobrodružství myšky Šupito, která utíká před lišákem, který ji pronásleduje. Šupito se shodou okolností dostane do nebe, kde se baví s ostatními zvířaty. Najednou se ale objeví lišák – její úhlavní nepřítel. Pohádkový příběh ilustrují černobílé kresby.

Obr. 13: Myši patří do nebe

Za zmínku určitě stojí také série čtyř prostorových leporel o zvířatech pro nejmenší děti. Krátké a vtipné básničky Rudolfa Lukeše doplněné barevnými ilustracemi čtenáře seznámí s domácími i exotickými zvířaty. Tato leporela vznikla již před několika desetiletími, ale v češtině poprvé vyšla až v roce 2016.

Obr. 14: Série prostorových leporel (Pes a jeho kamarádi, Tygr a jeho kamarádi, Želva a její kamarádi a Lev a jeho kamarádi)

3.2 Baobab

Baobab byl založen roku 2000 v Praze jako rodinné nakladatelství Terezou a Jurajem Horváthovými. „Baobab je malé alternativní nakladatelství ilustrovaných knih pro děti a mládež. Věnujeme se vydávání původních textů a zajímavých překladů. Spolupracujeme s nastupující generací výtvarníků. Organizujeme a iniciujeme menší kulturní akce zaměřené na propagaci nekomerční literatury a divadla, pořádáme literární čtení a výstavy.“⁸

Jako ukázkou uvádím knihu *Jak zvířata spí*, která získala 3. místo v soutěži Nejkrásnější česká kniha roku 2015 (kategorie Literatura pro děti a mládež). Jedná se o bohatě ilustrovaný atlas spících zvířat, ve kterém se děti dozvědí spoustu zajímavostí ze zvířecí říše. Knihu ilustrovala Marie Štumpfová, mladá umělkyně a absolventka ilustrace a grafiky na VŠUP.

Obr. 15: Jak zvířata spí

Kniha *Rybička* je výsledkem spolupráce výtvarnice Evy Volfové a zakladatelky Baobabu Terezy Horváthové. Pro ilustrace byly použity jen tři barvy. Posun a překrývání barevných vrstev může evokovat techniku linorytu, přestože se ve skutečnosti jedná o ilustrace kreslenou na tabletu.

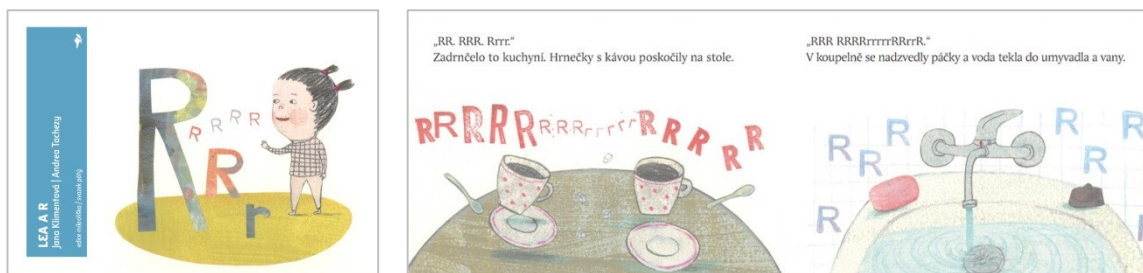

Obr. 16: Rybička

3.3 Běžiliška

„Běžiliška je mladé nakladatelství originálních a autorských knih pro děti, s důrazem na kvalitní textové, výtvarné i řemeslné zpracování.“⁹ Nakladatelství vydává především klasická ručně vyráběná leporela, což je v dnešní době už vzácnost. Snaží se produkovat kvalitní, ale přitom dostupné dětské knížky. Velký důraz kladou na úzkou spolupráci mezi autorem textu, ilustrátorem a grafikem. Takový pracovní postup se potom viditelně projeví na výsledné knize, kde jsou všechny její aspekty (ilustrace, typografie a knihařské zpracování) v dokonalém souladu.

Vybrat ukázky z produkce nakladatelství Běžiliška nebylo jednoduché, protože každá jejich kniha je něčím zajímavá a originální. *Lea a R* je vtipná knížka z edice Mikroliška o tom, jak je těžké se naučit správně vyslovovat písmeno R.

Obr. 17: Lea a R

Jako další ukázkou jsem vybrala leporelo *Rekomando* s ručně lepenými spoji. Malou vychytávkou tohoto leporela je, že se dá složit do podoby poštovního balíku. Z vnější strany balíku si můžeme přečíst o jeho putování přes půlku světa až na skautský tábor a uvnitř jsou skryté dárky, které táborníkům poslala babička. Leporelo je potištěno sítotiskovými ilustracemi Nikoly Logosové. Knížka je zajímavá nejen svým vzhledem, ale i humornou zápletkou a svižnými verši.

Obr. 18: Rekomando

3.4 Labyrint

„Labyrint je nakladatelství a kulturní revue. Již přes dvacet let vydává kvalitní beletrii, českou i překladovou (zejména německy psanou prózu), knihy o umění, komiksy a v edici Raketa knihy pro děti.“¹⁰

Z edice Raketa bych vyzdvihla knihu *Babočky* od autorů knih Doktora Racka. Kniha je určená především dětem, které už nemají prarodiče. Z babiček a dědečků se totiž v nebi stanou Babočky. Tako kniha je velmi citlivá forma, jak dětem přiblížit tematiku smrti.

Obr. 19: Babočky

Nakladatelství Labyrint vydalo také knihu *Ptáček a lev* od mladé kanadské spisovatelky a výtvarnice Marianne Dubuc. Jemné ilustrace dokreslují příběh o přátelství lva a zraněného ptáčka. V knize je jen minimum textu, ale velkorysé ilustrace řeknou všechno. Citlivý příběh nenápadně odkazuje na myšlenku knihy *Malý princ*.

Obr. 20: Ptáček a lev

3.5 Meander

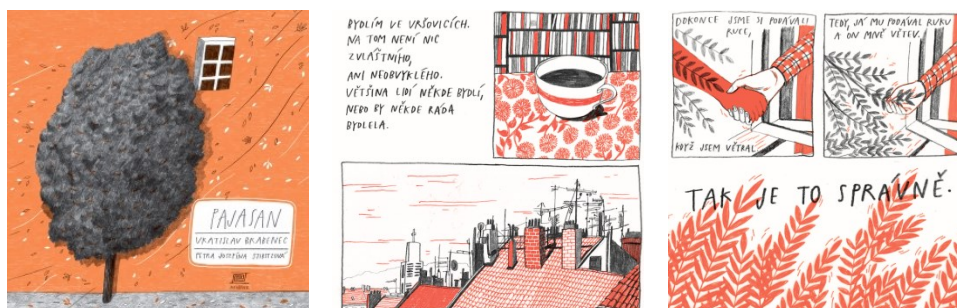
Nezávislé nakladatelství Meander bylo založeno roku 1995 překladatelkou Ivanou Pecháčkovou, kdy si Pecháčková sama vydala dvě své knížky. Pro Meander je velmi důležité výtvarné pojetí titulů. Kvalita vítězí před kvantitou, což dokazují i mnohá ocenění. Produkce nakladatelství se štěpí do tří edic: umělecká edice Modrý slon, edice Pražské legendy a edice Pro Emu, která se zaměřuje na český i světový komiks. V rámci ediční řady Modrý slon vycházejí náročnější, umělecké autorské knihy pro děti. „Právě tyto knihy nakladatelství proslavily – každá z nich je svého druhu sběratelským kouskem, prvních sto výtisků je zpravidla číslováno a obsahuje vlastnoruční podpis autora. Jsou to skutečně výjimečná díla.“¹¹

Bleší cirkus na cestě – knihu z edice Modrý slon pro nejmenší čtenáře – napsala a ilustrovala švédská autorka Lena Sjöberg. Ilustrace dokreslují příběh o nočním dobrodružství dvou cirkusových blech.

Obr. 21: Bleší cirkus na cestě

Jako ukázkou z edice Pro Emu uvádím knižní komiks Pajasan, jehož autorem je básník a hudebník Vratislav Brabec a výtvarnice Petra Josefina Stibitzová.

Obr. 22: Pajasan

4 ILUSTRÁTOŘI DĚTSKÝCH KNIH

V následující části uvedu několik mých oblíbených českých i zahraničních ilustrátorů, kteří pro mě jsou inspirací a poučením.

4.1 Čeští a slovenští ilustrátoři

Existuje celá řada významných českých ilustrátorů, jejichž knížky po generace patří mezi ty nejoblíbenější. Já jsem se však rozhodla věnovat pozornost především současným ilustrátorům, protože chci, aby i mé ilustrace působily současně.

4.1.1 Alžběta Skálová

Alžběta Skálová (*1982) je mladá grafička, oceňovaná ilustrátorka a malířka, která spolupracuje s nakladatelstvím Baobab. „Alžběta Skálová se ale věnuje také volné tvorbě, kde může být méně popisná. Vytváří koláže, filmy, grafiky, ale především akvarely a obrazy.“

¹² Tak popisuje autorka sama sebe na svých stránkách. Skálová získala ocenění Nejkrásnější kniha roku 2008, 2009 a 2012 za knihy *Pišťucha má problémy*, *Pěťá medánek* a *Rostlinopis*.

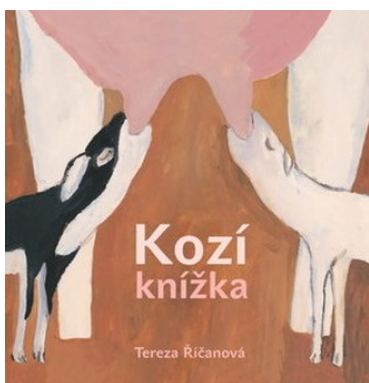
Pampe a Šinka je obrázková kniha pro nejmenší děti, kterou Alžběta Skálová nejen ilustrovala, ale i graficky upravila a napsala text. „V šesti krátkých kapitolách o setkání a soužití dvou neobvyklých přátel jsou postupně vytvářeny situace, které mohou sloužit takřka jako výchovné modely pro chování dětí, rozvíjí jejich vlastní tvůrčí schopnosti a otvírají prostor pro společné povídání a hraní si s jazykem.“ ¹³ Součástí knížky je i originální papírová záložka ve tvaru ponožky. Tato kniha získala v roce 2011 ocenění Magnesia litera v kategorii Kniha pro děti a mládež.

Obr. 23: Pampe a Šinka

4.1.2 Tereza Říčanová

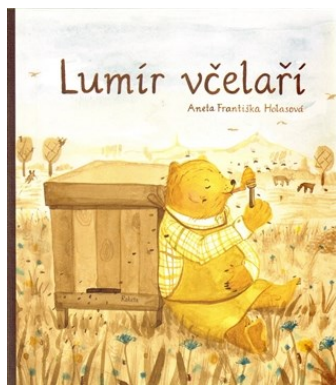
Tereza Říčanová (*1974) studovala ilustraci a grafiku na VŠUP pod vedením profesora Jiřího Šalamouna. S rodinou žije na statku u Pelhřimova, kde čerpá inspiraci. Věnuje se především volné tvorbě, psaní a dětské ilustraci. Její tvorba je ovlivněná naivisty a expresionismem. Tereza Říčanová spolupracuje s nakladatelstvím Baobab a její knihy získaly ocenění Nejkrásnější kniha ČR a Zlatá stuha. V *Kozí knížce* nás autorka seznamuje se životem kozy Lízinky na statku. Děti se prostřednictvím jejích ilustrací dozví, jak zvířata vyměšují, jak probíhá rozmnožování a následný porod. Knižka zachycuje koloběh koziho života od narození až po porážku a přípravu pokrmu. Ilustrátorka tímto dětem odpovídá na jejich zvědavé otázky. Volným pokračováním *Kozí knížky* je *Psí knížka*.

Obr. 24: Kozí knížka

4.1.3 Aneta Františka Holasová

Aneta Holasová vystudovala ilustraci na Západočeské univerzitě. Věnuje se dětské ilustraci, grafice a často pracuje akvarelem. Hlavní postavou knížky *Lumír včelaří* je medvěd, který čtenáře provází včelařským rokem. Je to autorská kniha a naučná publikace s krásnými akvarelovými ilustracemi v medových odstínech.

Obr. 25: Lumír včelaří

4.1.4 Renáta Fučíková

Renáta Fučíková (*1964) studovala ilustraci a užitou grafiku na Vysoké škole umělecko-průmyslové. Ilustruje dětské knihy a poslední dobou knihy i sama píše. Spolupracuje s nakladatelstvím Albatros, Brio, Knižní klub a mnoha dalšími. Publikuje i v několika zahraničních nakladatelských domech. Pravidelně také vystavuje, a to buď samostatně, nebo s klubem ilustrátorů dětské knihy. Za svou tvorbu získala mnohá ocenění, například Zlatou stuhu a Cenu nakladatelství Albatros. Jako ukázkou její tvorby uvedu knihu *Jakub a hvězdy*.

Obr. 26: Jakub a hvězdy

4.1.5 Andrea Tachezy

Andrea Tachezy (*1966) je absolventkou VŠUP (ateliér alternativních technik a ateliér filmové a televizní grafiky). Zabývá se převážně ilustrací pro dětské čtenáře a často vystavuje. Její volná tvorba zahrnuje kresbu, rytiny, šití hraček a tvorbu z papíru. Získala dvě Zlaté stuhové za prostorové leporelo *Ferdinande!* a za knihu *Bořivoj a blecha Fló*.

Devět plchů v pelechu je Harmonikové leporelo pro ty nejmenší. Hravý text Radka Malého ilustrátorka doplnila jemnými kresbami malých plšíků. Děti se díky přibývajícím členům plší rodinky naučí počítat a skloňovat číslovky.

Obr. 27: Devět plchů v pelechu

4.1.6 Květa Pacovská

Ve výčtu svých oblíbených českých ilustrátorů nesmím opomenout ani Květu Pacovskou (*1928), byť nepatří k té nejmladší generaci. Její ilustrace však stále působí současně a svěžím dojmem. Po absolvování umělecké školy Pacovská studovala monumentální malbu u profesora Emila Filly na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Po ukončení studia se začala živit ilustrováním dětských knih a časopisů. Díky originálním ilustracím se postupem času stala jednou z nejznámějších světových ilustrátorek. Její malby a ilustrace jsou nezaměnitelné. Pro Květu Pacovskou jsou typické velké sytě barevné plochy, časté používání červené a geometrizující stylizace. Autorka také často vystavovala, jak v Čechách, tak i v zahraničí a získala mnoho významných mezinárodních ocenění, například Cenu Hanse Christiana Andersena nebo cenu za nejkrásnější knihu světa Goldene Letter. V devadesátých letech pracovala jako hostující profesorka na Vysoké škole v Berlíně a krátce také na britské Kingstonské Univerzitě. Pacovská mimo jiné tvoří experimentální autorské knihy pro děti i pro dospělé, které si získaly úspěch ve více než dvaceti zemích světa.

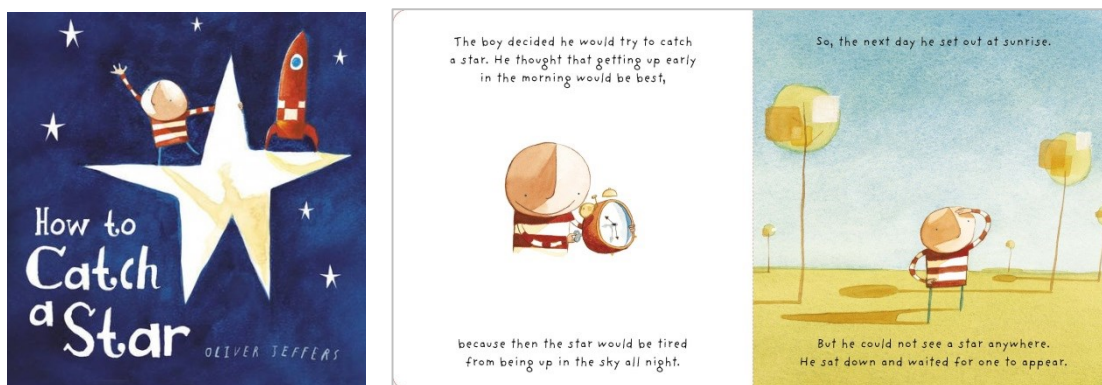

Obr. 28: Ukázky z tvorby Květy Pacovské

4.2 Zahraniční ilustrátoři

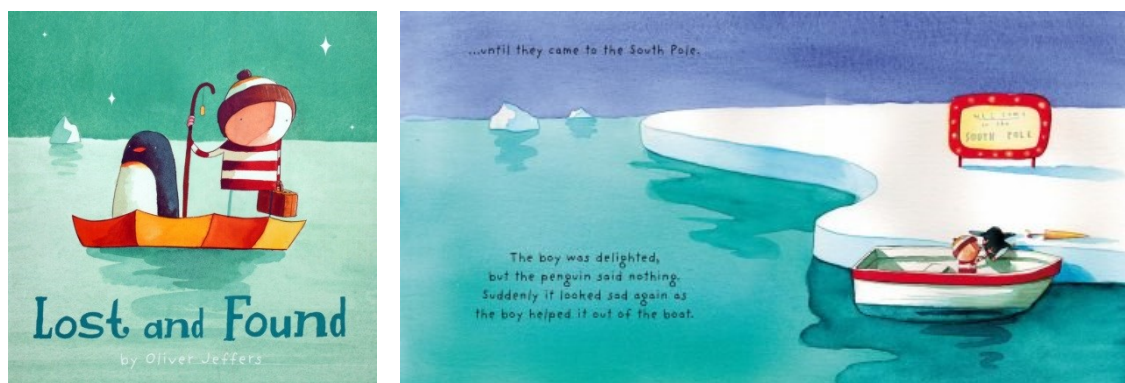
4.2.1 Oliver Jeffers

Oliver Jeffers (*1977), jehož tvorbu sleduji už několik let, patří mezi mé nejoblíbenější zahraniční ilustrátory. Jeffers se narodil v Austrálii, ale v současné době žije a pracuje v Brooklynu. Jsou pro něho typické jednoduché akvarelové ilustrace a originální ručně psané písmo, které často používá. V jeho tvorbě nejvíce obdivuji práci s typografií a přístup ke knize jako k celku. Oliver Jeffers většinu svých knih nejen ilustroval, ale také sám napsal. Jeho knihy byly přeloženy do němčiny, španělštiny, francouzštiny a dalších jazyků. V roce 2004 vyšla jeho první dětská kniha *How to Catch a Star* o chlapci, který měl moc rád hvězdy a chtěl se jedné z nich dotknout.

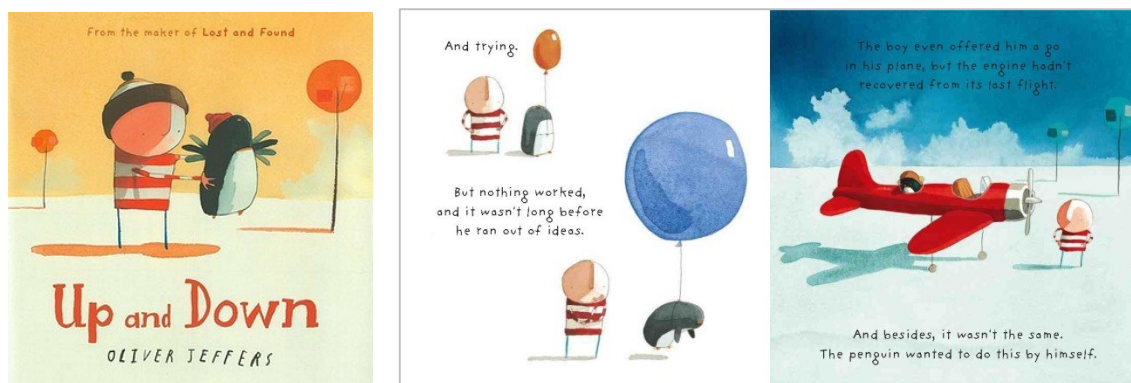
Obr. 29: How to Catch a Star

O rok později vydal *Lost and Found*, knihu o chlapci a tučňákovi, která je určená dětem předškolního věku. Tato knížka získala ocenění *Nestlé Smarties Book Prize Gold Medal 2006* a *the Blue Peter Book Award 2006*. Kniha *Lost and Found* také dočkala animované podoby a více než 40 mezinárodních ocenění.

Obr. 30: Lost and Found

Kniha *Up and Down* vyšla v roce 2010 a tematicky navazuje na *Lost and Found*. Jeffers se i v této dětské knížce držel osvědčeného čtvercového formátu.

Obr. 31: Up and Down

Jako poslední ukázkou tvorby Olivera Jefferse jsem vybrala knihu *Once upon an Alphabet*. Kniha má 112, stránek, což je na obrázkovou knihu neobvykle hodně. Jeffers se úspěšně vyhýbá klišé typu A jako apple (jablko). Jeho "A" zastupuje krátký příběh o astronautovi Edmundovi, který má strach z výšek, což je v jeho profesi značná obtíž.

Obr. 32: Once upon an Alphabet

4.2.2 Isabelle Arsenault

Isabelle Arsenault (*1978) je kanadská ilustrátorka, která dosáhla mezinárodního uznání pro svou práci. Třikrát vyhrála prestižní *Governor General's Award* za dětskou literaturu a dvě z jejích knih se podle *New York Times* staly nejlepšími ilustrovanými knihami roku. Isabelle také často používá akvarel, který je doplněný kresbou. V některých ilustracích můžeme najít prvky koláže.

Spork je dojemná ilustrovaná knížka. Hlavní postavou je „lžičko-vidlička“ - jídelní nástroj, jehož maminka je lžička a tatínek vidlička. Spork je tedy tak trochu od obojího a na první pohled vyčnívá mezi ostatními nástroji v příborníku. Je to vtipný příběh o individualitě a toleranci. Temperamentní ilustrace zachycují zážitky a emoce každého, kdo někdy přemýšlel o svém místě ve světě.

Obr. 33: Spork

Kniha *Jane, the Fox, and Me* vypráví o holčičce Héléne, která se trápí ve skupině vrstevníků. Psychicky překonat všechny ty potíže jí pomůže její imaginární kamarádka Jane (postava z knihy *Jane Eyre*) a liška, kterou náhodou potká na školním výletě.

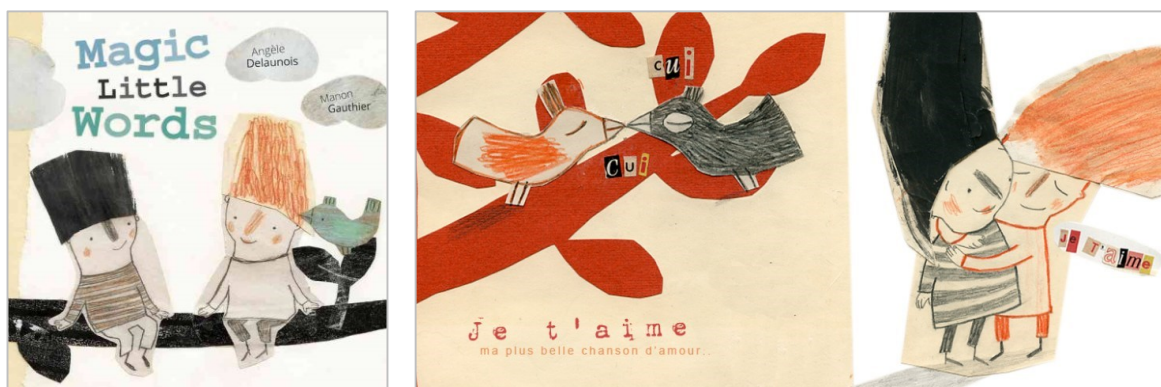

Obr. 34: Jane, the Fox, and Me

4.2.3 Manon Gauthier

Manon Gauthier je kanadská ilustrátorka-samouk. Vystudovala grafický design a v tomto oboru pracovala více než patnáct let. V roce 2007 se nadchla pro ilustraci a od té doby ilustruje dětské knihy pro kanadská a evropská nakladatelství. Její první kniha byla nominovaná na *Governor General's Award* za dětskou literaturu. Jako členka několika asociací a ilustrátorských spolků se účastní kanadských i zahraničních skupinových výstav. Ve své tvorbě kombinuje koláž a kvaš s kresbou. Je pro ni typické používání tlumených tónů. Kromě ilustrací a grafického designu pořádá výtvarné workshopy pro děti v mateřských, základních i středních školách v Quebecu.

Kniha *Magic Little Words*, jejíž název lze přeložit jako *Malá kouzelná slůvka*, upozorňuje na význam základních slov a frází jako je *Děkuji*, *Promiň*, nebo *Mám tě rád*. Příběhem provází dvě kreslené postavičky a kolážové ilustrace z odřezků papírů a jiných materiálů.

Obr. 35: Magic Little Words

Knížka *Middle Bear* vypráví příběh prostředního ze tří bratrů-medvědů, který nebyl ani velký, ani malý, ani silný, ani slabý. Jeho místo bylo někde uprostřed a cítil se zvláště. Jednou ho ale čekal úkol, který mohl splnit jen on, a tím si uvědomil svoji důležitost.

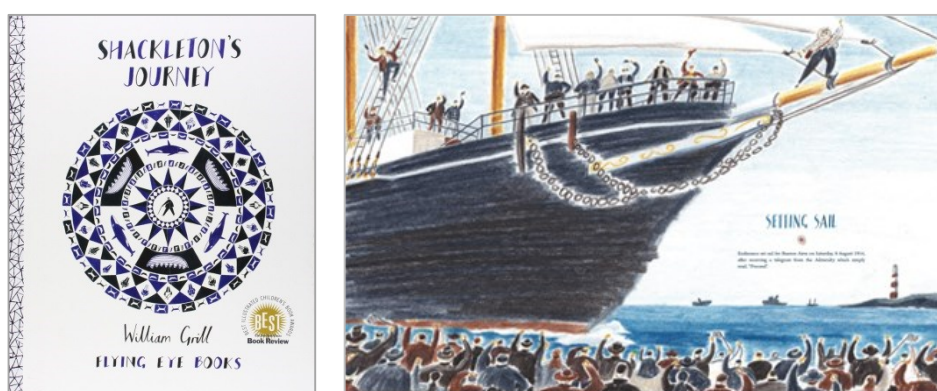

Obr. 36: Middle Bear

4.2.4 William Grill

William Grill (*1980) je mladý britský ilustrátor, který si oblíbil kresbu s pastelkami. Zaujala mě jeho práce s bílými plochami, které tvoří pěkný kontrast s kresbou. William Grill svůj výtvarný přístup komentuje slovy: „Když je řeč o kresbě, obvykle si představíme linii, která něco popisuje, ale přitom existuje mnoho přístupů. – Já mám tendenci kreslit v plochách nikoli v liniích. Rád pracuji s omezenou paletou barev, obvykle volím jednu barvu pro světlé odstíny, jednu pro střední a jednu pro tmavé tóny.“¹⁴ Jeho první knihou je *Shackleton's Journey* zobrazující Shackletonovu námořní expedici. Tato kniha byla přeložena do 14 jazyků. Druhá kniha nese název *The Wolves of Currumpaw*.

Obr. 37: Shackleton's Journey

4.2.5 Felicita Sala

Felicita Sala je ilustrátor-samouk žijící v Římě. Tvoří obrázkové knížky a ilustrace do časopisů. Někdy se svým manželem pracuje na stop motion animacích. V ilustracích pro knihu *Perché Mio Nonno Ha I Capelli Bianchi* (Proč má můj dědeček bílé vlasy) autorka kombinuje akvarel a kresbu pastelkami na béžový papír.

Obr. 38: Perché Mio Nonno Ha I Capelli Bianchi

5 ZVLÁŠTNOSTI GRAFICKÉ ÚPRAVY DĚTSKÉ KNIHY

Kniha dětem zprostředkovává první kontakt se světem umění. „Ilustrovaná kniha pro děti vyžaduje při grafické úpravě velmi specifický přístup. Úprava knihy musí malému čtenáři umožňovat co nejlépe sledovat textovou část, ale má také za úkol vychovávat a pěstovat vkus a výtvarné cítění dětí.“¹⁵

„V dětské literatuře bývá určující výtvarný doprovod; a pokud je vydařený, typograf prostě jen hledá způsob, jak ho nechat dokonale vyznít. Velkorysé ilustrace doprovodí spíše decentní grafikou, kreslené drobníčky třeba výraznějším písmem, aby vytvořil kontrast.“¹⁶

5.1 Formát

„Volba formátu – to jest volba šířky plochy k její výšce – je obvykle prvním výtvarníkovým rozhodnutím, které ve značné míře ovlivňuje celkový výraz započaté práce. Už týž formát použitý buď na výšku, nebo na šířku působí docela rozdílně. Oko mimoděk vnímá svislé linie jako kratší než vodorovné...“¹⁷ Pro dětské knihy bývá častý čtvercový formát. V případě obdélníkového formátu nebývá výjimkou horizontální orientace. Větší velikost knihy dává prostor pro ilustrace.

5.2 Obálka

Obálka je to první, s čím se potencionální čtenář setkává a mnohdy bývá rozhodující při výběru knihy. Obálka by měla být dostatečně poutavá a v případě dětské knihy i adekvátně barevná. Zároveň by měla nastínit obsah knihy a nalákat ke čtení. Důležitý je také název knihy, který by měl být jasný, srozumitelný a dostatečně čitelný.

5.3 Ilustrace

Při tvorbě ilustrací je nutné mít na paměti čtenáře, kterým je kniha určena. „Dítě potřebuje, aby ilustrace byly do určité míry realistické. Příliš abstrahované, zjednodušené objekty se dětem nelíbí. Zejména dětem vadí schematičnost postav a obličejů.“¹⁸ Ilustrace by tedy měly dětem dávat prostor pro vlastní představivost. Používání sytých barev (přiměřeně tématu) děti vítají. Tmavé a nevýrazné barvy je nezaujmu. „Dětem vadí, když ilustrace neodpovídají textu a také, když nejsou umístěny v knize na místě, kde se o nich v textu hovoří.“¹⁹ Ilustrace by měly být v souladu s typografií a celá kniha by měla tvořit kompaktní celek.

5.4 Typografická úprava

Typografická úprava je velmi důležitou součástí knihy a neměla by se podceňovat, obzvláště pokud se jedná o dětskou knihu. Začínající čtenář se s písmeny teprve seznamuje a postupně se je snaží lépe zapamatovat. Dítě mladšího školního věku čte písmeno po písmenu – vnímá a identifikuje jednotlivé znaky, ze kterých pak v hlavě tvoří slabiky a slova. Tento způsob čtení se velmi liší od dospělého čtenáře, který už má něco načteno.

Problematikou typografické úpravy dětských knih se zabývá britská profesorka Sue Walker ve své odborné publikaci *Book design for children's reading: typography, picture, print*. Sue Walker také vedla *The Typographic Design for Children project*. Tento projekt se věnuje podrobnému zkoumání písma a typografické úpravy v souvislosti s dětským čtenářem.

Z jejího rozsáhlého výzkumu vyplývá, že by v typografické sazbě neměly být příliš malé mezery mezi slovy ani mezi znaky – jednotlivé znaky by se rozhodně neměly slévat. Příliš malé mezery mezi řádky také nejsou z hlediska čitelnosti vhodné. Pokud jde o zkoumání mezer mezi znaky, slovy a řádky, tak průzkum neukázal žádné výrazné rozdíly ve vnímání dětí a dospělých.

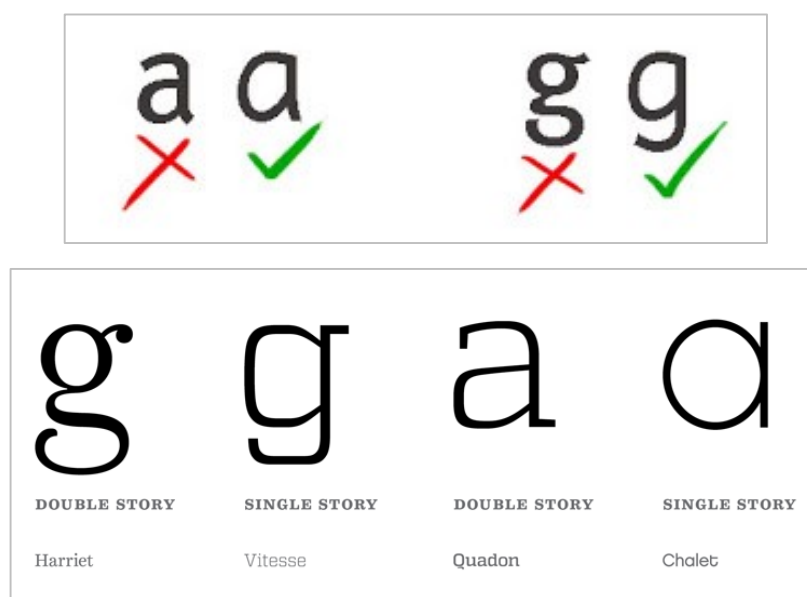
When he woke up, it was dark.
The moon was high and white in the sky.
He could see the whole field in the moonlight.
But he could not see any sheep – not even one!

But Shep was a good dog.
So every day he sat with his nose on his
paws and he counted sheep.
Then one day he fell fast asleep.

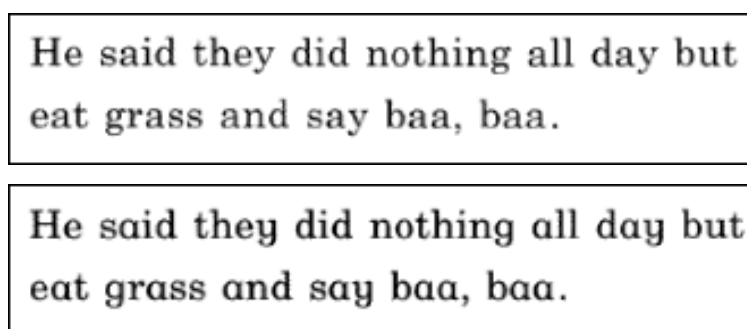
Obr. 39: Příklady nevhodné sazby z výzkumu Sue Walker

Výzkum jednoznačně netvrdí, jestli je pro mladého čtenáře vhodnější serifové nebo bezserifové písmo. V dětských knihách bývá použita jak antikva, tak grotesk. Na českých školách se děti prostřednictvím slabikářů nejdříve setkávají s antikvou, tedy stínovaným serifovým písmem.

Většina dětí si v rámci již miněného výzkumu všimla rozdílných forem u minusek 'a' a 'g'. Jednodušší typy těchto dvou znaků, tzv. 'infant characters', se dětem čtou lépe a jsou pro ně tedy o něco vhodnější. To potvrzuje i několik nezávislých odborných článků.

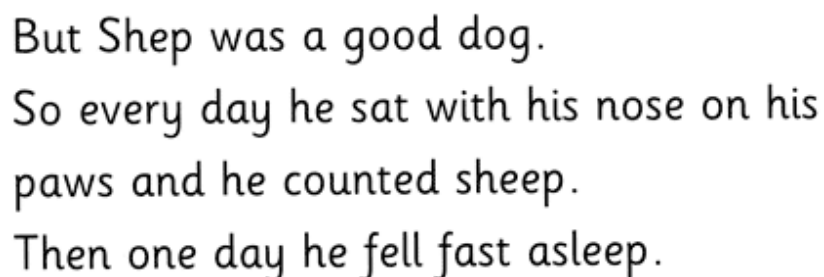
Obr. 40: Ukázky rozdílných forem u minusek 'a' a 'g'

Obr. 41: Porovnání textu bez a s 'infant characters'

Některá písmena (například Gill) mají na výběr z obou typů 'a' a 'g'. Mnoho učitelů se domnívá, že „dětské znaky“ (jednoduché 'a' a 'g') by měly být použity v knihách pro začínající čtenáře. Ale v některých písmech, jako je Helvetica a Avant Garde Gothic, mohou být znaky 'o', 'a' a 'g' vnímány jako velmi podobné, což může vést k jejich záměně.

Existuje dokonce několik písem navržených speciálně pro začínajícího čtenáře. Mezi takové fonty patří například *Sassoon Primary* (navržený Rosemary Sassoonem a Adrianem Williamsem), *Fabula* (navržená Vincentem Connarem) a *Twinkl Sans* od TypeTogether. Snadnějšímu čtení má napomáhat také písmo *Read Regular*, které je určeno pro děti s dyslexií.

But Shep was a good dog.
So every day he sat with his nose on his
paws and he counted sheep.
Then one day he fell fast asleep.

Obr. 42: Sassoon Primary

Při volbě velikosti písma by měl grafik zohledňovat nejen věkovou kategorii čtenáře, ale i formát a velikost knihy. Písmo by navíc mělo být v souladu s ilustracemi. Nemělo by poutat přílišnou pozornost, ale ani by se nemělo vedle ilustrací ztrácet.

6 ZÁVĚR TEORETICKÉ ČÁSTI

V teoretické části jsem se blíže seznámila s cílovou skupinou, pro kterou je má kniha určena. Dozvěděla jsem se víc o systému výuky českého jazyka na českých školách a zhodnotila používané učebnice. Seznámila jsem se s českou knižní produkcí a jednotlivými nakladatelstvími, která se zaměřují výhradně na dětské knihy. Inspiraci jsem načerpala u mladé generace českých i zahraničních ilustrátorů. Dále jsem se poměrně detailně věnovala studiu problematiky grafické a především typografické úpravy knih pro dětského čtenáře. Pochopila jsem rozdíl mezi dětským a dospělým čtenářem. Načerpané informace jsem využila v praktické části mé bakalářské práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 DĚSKÁ KNIHA O ABECEDĚ

7.1 Pohádka

Již při výběru tématu bakalářské práce jsem se rozhodla, že si text knížky napíši sama. Díky tomu jsem mohla pracovat na knize jako na celku a věnovat se všem jejím dílčím částem. Děti mají rády pohádkové příběhy, mnohdy se ale ke čtení musí nutit, což byl v raném dětství tak trochu i můj případ. Mým cílem bylo napsat poutavý příběh, ve kterém bych dětem jednotlivá písmena přiblížila a zároveň upozornila na to, že všechna písmena jsou důležitá.

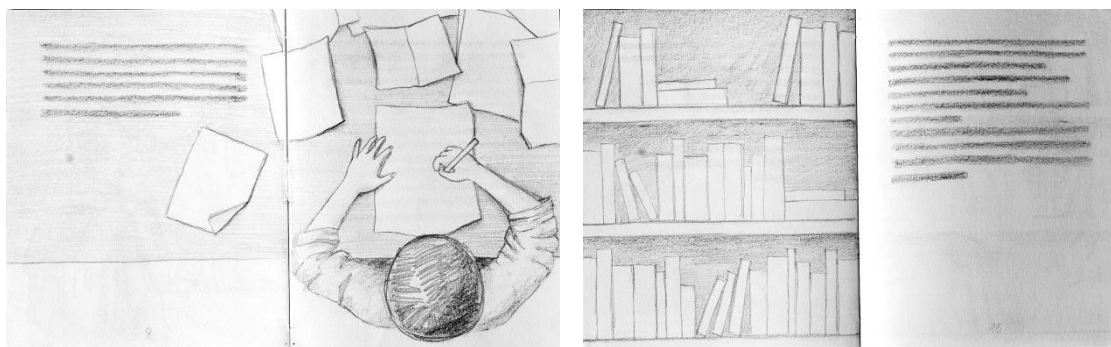
Hlavní postavou knihy je šestiletý Jirka, který jde poprvé do školy. Jirku český jazyk a čtení moc nebaví, raději si hraje a kreslí. Jednoho dne se ale stane něco zvláštního. Jirka se octne ve světě písmen a má před sebou těžký úkol – najít ztracená písmena. Během toho se chlapec seznámí s koktavým K, mlsným M, veselým V, hravým H a dalšími písmeny. Nakonec se mu podaří úkol splnit, najít a usmířit ztracená písmena. Díky tomuto dobrodružství získá zálibu ve čtení.

Jelikož s psaním textů pro děti nemám zkušenosti, oslovila jsem zkušenou učitelku Mgr. Jaroslavu Macháčkovou, která vyučuje na prvním stupni ZŠ, a poprosila ji o názor. Na základě jejích drobných připomínek jsem pohádku mírně upravila, aby byla pro děti čtivější a srozumitelnější.

7.2 Formát a grafická úprava

Po napsání pohádky jsem přemýšlela nad formátem knihy a rozložením textů a ilustrací. Text knihy jsem si rozdělila na menší textové úseky, ke kterým se budou vztahovat jednotlivé ilustrace. Měla jsem na paměti, že dlouhé texty bez obrázků děti odradí, a proto jsem už od začátku chtěla vytvořit velkorysé celostránkové nebo dvoustránkové ilustrace. Velikost knižního bloku jsem zvolila 20x25 cm na výšku. Tyto rozměry vychází z formátu A4, velikost knihy je vzhledem k žánru adekvátní a poměr stran, přestože se jedná o obdélník na výšku, nepůsobí sešitově. Vytvořila jsem si maketu ve zmenšeném měřítku (50%), kde jsem si rozvrhla veškeré texty a načrtla ilustrace. Také jsem si ujasnila počet stran, který pro šitou vazbu musí být dělitelný čtyřmi (nejlépe osmi nebo šestnácti). Maketa mi pomohla při tvorbě ilustrací, nakonec jsem ale rozložení textů a ilustrací na některých stránkách mírně pozměnila.

Obr. 43: Maketa ve zmenšeném měřítku

7.3 Ilustrace

K dětské ilustraci jsem se dostala v předminulém semestru během Erasmusu na Art Academy of Latvia v Rize. Pětiměsíční stáž v Lotyšsku mě přiměla k tomu, si odpočinout od grafiky, vyzkoušet si práci ilustrátora a více se zajímat o médium knihy. Příběh jsem záměrně psala tak, aby se mi co nejlépe ilustroval. Už při psaní se mi v hlavě rodily nápady na ilustrace a jejich kompoziční uspořádání v knize.

Obr. 44: Moje první ilustrovaná dětská knížka – leporelo vytvořené během Erasmusu

7.3.1 Ztvárnění jednotlivých písem

V textu jsem jednotlivá písmena personifikovala, s čímž jsem dále pracovala v ilustracích. Kladla jsem velký důraz na to, aby písmena v ilustracích byla čitelná a bylo zcela zřejmé, o které písmeno se jedná. Některým jinak zdařilým knihám o abecedě (například *Kamarádi z abecedy*) bylo vyčítáno, že jednotlivá písmena jsou sice výtvarně zpracovaná, ale na úkor čitelnosti. Pro dítě, které s abecedou teprve začíná, to může být matoucí. Původně jsem měla v úmyslu písmena ztvárnit do podoby postaviček (měla by oči a končetiny), ale nakonec jsem od tohoto nápadu upustila.

7.3.2 Použitá technika a tvorba ilustrací

V několika předešlých zadáních (viz ukázka leporela) jsem pro dětské ilustrace použila akvarel kombinovaný s pastelkami. Kvalitní akvarelové barvy a kvalitní pastelky zajistí opravdu syté barvy, které jsou pro dětskou knihu a dětské oko ideální. Tato technika se mi osvědčila, a proto jsem se rozhodla ji zvolit i pro ilustrace do mé knížky o abecedě. Akvarelem jsem namalovala podklad, který jsem dokreslovala pastelkami. Při kreslení pastelkami na akvarelový papír se zvýrazní struktura papíru a ilustrace působí zajímavěji a lehce rozostřeným dojmem.

Už jako dítě jsem tíhla k realističtějším ilustracím, které byly kresebně propracovanější, přesto jsem se ale snažila vyhnout přílišné popisnosti. Při skicování jsem si záměrně hrála s měřítkem.

Obr. 45: Porovnání prvotních skic a výsledných ilustrací

7.3.3 Barevnost

Ve většině ilustrací dominuje okrová barva, která funguje jako jednotící prvek. V částech knihy, kde Jirka hledá písmena a dostává se do různých světů (svět sladkostí, vesmír, kouzelná zahrada...) jsem si ale dovolila použít jinou barevnost k navození pohádkové atmosféry. Snažila jsem se používat jasné barvy. Černou, která by v ilustracích pro dětskou knihu působila příliš tvrdě, jsem nahrazovala tmavě hnědou.

Obr. 46: Ukázky některých ilustrací

7.3.4 Zpracování

Ilustrace jsem naskenovala, mírně upravila a vyretušovala ve Photoshopu a do knížky je použila 1:1. Zmenšením ilustrací by se potlačila ona struktura vzniklá kombinací akvarelového papíru a pastelek. Zvětšením bych naopak zvýraznila kresebné nedostatky.

7.4 Typografická úprava

7.4.1 Výběr písma

Nad písmem pro mou knížku o abecedě jsem přemýšlela poměrně dlouho. Rozhodně jsem nechtěla výběr fontu nechávat na poslední chvíli, a tak jsem průběžně četla odborné články zabývající se touto problematikou. Z výzkumu Sue Walker, o kterém jsem podrobněji psala v teoretické části, vyplývá, že pro děti je nejvhodnější jednoduché písmo, které obsahuje takzvané „infant characters“ a jednotlivá písmena jsou od sebe snadno rozeznatelná (nedojde k záměně z důvodu velké vizuální podobnosti). Při hledání vhodného písma pro mou knihu jsem si všimla drobných detailů v kresbě jednotlivých znaků. Důležitou roli také hraje střední výška písma, která by u dětských knížek měla být spíše vyšší (písma s vyšší střední výškou jsou všeobecně čitelnější). Písmo by také mělo působit přátelsky a ne příliš konzervativně.

Podářilo se mi najít několik pěkných a kvalitních fontů, které splňovaly dané požadavky. Kamenem úrazu ale ve většině případů byla diakritika, která už na první pohled nebyla příliš povedená. Toto je nedostatek většiny písem od amerických nebo britských typografů.

Pro sazbu textu knihy jsem nakonec zvolila písmo *Bree Serif*, které splňovalo všechny výše zmíněné požadavky. *Bree Serif* navržený v roce 2013 tvarově vychází ze svého o pět let staršího předchůdce – grotesku *Bree*. Jedná se o přátelskou egyptienku s detaily ručně psaného písma. Font osahuje 12 řezů a je vhodný pro sazbu titulků i delších textů. Autory písma jsou Veronika Burian a José Scaglione, zakladatelé písmolijny TypeTogether.

Obr. 47: Bree Serif

7.4.2 Sazba

Text knihy jsem vysázela již zmíněným písmem *Bree Serif*, a to v řezu Light, protože Regular byl příliš tučný a výrazný na úkor ilustracím.

Většina zdrojů se shoduje na tom, že by velikost písma pro starší děti měla být 12 až 14 bodů, pro mladší čtenáře pak 16 až 24 bodů. Nejvíc záleží na konkrétní věkové kategorii, pro kterou je kniha určena. Já jsem zvolila dvacetibodový stupeň písma s dvacetiosmibodovým prokladem. Písmo se díky poměrně velké střední výšce opticky jeví ještě o něco větší, takže velikost 20 bodů považuji za dostačující.

Původně jsem měla v úmyslu text sázet do bloku (s dělením slov, jak je u této sazby pravidlem); k tomu mě vedly především estetické důvody. Po konzultaci s učitelkou prvního ročníku jsem ale došla k závěru, že bude lepší se dělení slov úplně vyhnout, protože mladší děti na ně nejsou zvyklé, a při čtení by jim způsobovalo obtíže. Sazba do bloku bez dělení slov nevypadá pěkně (vznikají řeky), takže mi nezbylo nic jiného než text zarovnat doleva. Nakonec jsem uznala, že sazba na praporek bude přece jen lepší i z toho důvodu, že v pohádce se hojně vyskytuje přímá řeč, která i po zarovnání do bloku (na rozdíl od souvislého textu) působí z pravé strany kostrbatě.

Pro většinu textů je v mé knize vyhrazena prázdná stránka. V případě, že je textová část umístěna na ilustraci, dbám na to, aby byl vytvořen dostatečný kontrast. Dětské knihy se často čtou večer před spaním při horším osvětlení, proto je důležité, aby byl text čitelný i na barevném podkladu.

7.5 Obálka

Na obálku knihy jsem použila dramatickou ilustraci, kdy hlavní postava spadla do knížky a letí do světa písmen. Ilustrace zobrazuje hlavní postavu školáka Jirku a kolem něho létající knihy. Domnívám se, že ilustrace je dostatečně zajímavá, a přitom napovídá, o čem kniha asi bude.

Titul knihy jsem vysázela písmem Olivier. Jedná se o hravý font, který vychází z inkoustem malovaného písma. Písmo je dostatečně čitelné, což je (zvláště u dětské knihy) velmi důležité. Svě jméno jsem na obálce vysázela stejným písmem, jako celou knihu, tedy písmem *Bree Serif*; a potlačila ho méně kontrastní barvou, aby nepoutalo přílišnou pozornost na úkor titulu knihy.

Obr. 48: Obálka knihy

7.6 Knihařské zpracování

Dětské knihy bývají hodně namáhány neopatrným zacházením a často se dědí mezi sourozenci nebo mezi generacemi. Kniha by tedy měla něco vydržet, proto volba padla na pevné desky. Zvolila jsem „poloplátěnou“ vazbu. Hřbet knihy je potažený pevnějším barevným papírem, který svou strukturou imituje plátno. Pro knižní blok jsem použila papír s o něco vyšší gramáží, než je u většiny knih běžné. Vyšší gramáž papíru jsem volila i s ohledem na to, aby ilustrace přes tenký papír neprosvítaly. Na předsádky jsem použila barevný papír, který kontrastuje s modrou obálkou a hřbetem knihy. Pro ještě větší odolnost knihy bych obálku v případě velkonákladového tisku opatřila matným laminem.

7.7 Doporučení

Svou bakalářskou práci jsem několikrát konzultovala s učitelkou prvního ročníku, která po přečtení pohádky spontánně přišla s několika nápady, jak by se s knihou dalo dále pracovat. V knize nejsou zmíněna všechna písmena, což dává prostor pro fantazii a hledání dalších písmen. Kniha je primárně určená pro žáky prvního ročníku, ale je vhodná i pro předškoláky, případně pro druháky. Zaleží na čtenářských dovednostech daného dítěte.

ZÁVĚR

Díky bakalářské práci jsem měla možnost si vyzkoušet tvorbu knihy jako celku včetně všech jejích dílčích částí. Dozvěděla jsem se spoustu zajímavých informací o dětském čtenářství a začala jsem věnovat více pozornosti dětem, jejich hravému světu a fantazii, která nám dospělým mnohdy chybí. Téma práce mě přivedlo k úvahám, jak propojit literaturu s výtvarným uměním a zpestřit výuku českého jazyka.

Plynule jsem navázala na předchozí ilustrátorské zkušenosti z Erasmu v Rize a lépe jsem si osvojila techniku akvarelu v kombinaci s kresbou. Podařilo se mi vytvořit autorskou knížku, která se svým zpracováním odlišuje od školních učebnic a běžné knižní produkce pro děti, se kterou se můžeme setkat v knihkupectvích.

Bakalářská práce mi byla velkým přínosem a prohloubila mé dosavadní znalosti. Zároveň jsem měla možnost se věnovat tomu, co mě baví nejvíc – knižnímu designu a typografii. Tímto směrem bych se chtěla ubírat i v budoucnu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. České děti jako čtenáři. První vydání. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8. strana 89
- [2] PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. České děti jako čtenáři. První vydání. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8. strana 35
- [3] ŠIMIK, Ondřej. Metodika výuky jednotlivých předmětů na 1. stupni základních škol z pohledu pedagogické praxe: náměty pro začínajícího učitele. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-431-0. strana 28
- [4] <http://maaristaan-detskakniha.blogspot.cz/2013/03/kamaradi-z-abecedy.html>
- [5] <http://www.baobab-books.net/smalcova-abeceda>
- [6] <http://www.labyrinth.net/kniha/935/doktor-racek-cesta-kolem-sveta-za-31-pismen>
- [7] <http://www.albatros.cz/o-nas/o-albatrosu/>
- [8] <http://www.baobab-books.net/>
- [9] <http://www.beziliska.cz/beziliska>
- [10] <http://www.labyrinth.net/stranka/23/profil>
- [11] <http://www.meander.cz/meander>
- [12] <http://www.alzbetaskalova.com/bio>
- [13] <http://www.alzbetaskalova.com/pampe-sinka>
- [14] <https://www.theguardian.com/childrens-books-site/gallery/2015/jun/22/william-grill-kate-greenaway-medal-winner-2015-in-pictures>
- [15] KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy. Technologie grafiky III. Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, 2012. Strana 1
- [16] PECINA, Martin. Knihy a typografie 3. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0. Strana 99

- [17] SLEZÁK, Miloš, Jan BRUŽEŇÁK, Hana DVOŘÁKOVÁ a Jiří ELIŠKA. Písmo ve výtvarné výchově. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). Strana 126
- [18] KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy. Technologie grafiky III. Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, 2012. Strana 2
- [19] KAŠPÁRKOVÁ, Lenka. Zvláštnosti grafické úpravy dětské knihy. Technologie grafiky III. Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, 2012. Strana 2

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1: Ukázka ze Slabikáře Hany Vrbové a Blanky Janáčkové (1993)

Obr. 2: Učíme se číst - Učebnice čtení pro 1. ročník základní školy od Jarmily Wagnerové (2015)

Obr. 3: Učíme se číst Pracovní sešit k 1. dílu učebnice (2009)

Obr. 4: Slabikář pro 1. třídu základní školy od Jany Potůčkové (1997)

Obr. 5: Slabikář od Ireny Fabiánové, Jarmily Hřebjkové, Evy Vebrové, s ilustracemi Oty Janečka (1983)

Obr. 6: Slabikář od Jiřího žáčka s ilustracemi Heleny Zmatlíkové (1992)

Obr. 7: První třída kašička od Olgy Štruncové s ilustracemi Zdeňka Seydla (1968)

Obr. 8: Kamarádi z abecedy

Obr. 9: Šmalcova abeceda

Obr. 10: Doktor racek - Cesta kolem světa za 31 písmen

Obr. 11: Het leukste abc ter wereld

Obr. 12: The Dinosaur Alphabet Book

Obr. 13: Myši patří do nebe

Obr. 14: Série prostorových leporel (Pes a jeho kamarádi, Tygr a jeho kamarádi, Želva a její kamarádi a Lev a jeho kamarádi)

Obr. 15: Jak zvířata spí

Obr. 16: Rybička

Obr. 17: Lea a R

Obr. 18: Rekomando

Obr. 19: Babočky

Obr. 20: Ptáček a lev

Obr. 21: Bleší cirkus na cestě

Obr. 22: Pajasan

Obr. 23: Pampe a Šinka

Obr. 24: Kozí knížka

Obr. 25: Lumír včelaři

Obr. 26: Jakub a hvězdy

Obr. 27: Devět plchů v pelechu

Obr. 28: Ukázky z tvorby Květy Pacovské

Obr. 29: How to Catch a Star

Obr. 30: Lost and Found

Obr. 31: Up and Down

Obr. 32: Once upon an Alphabet

Obr. 33: Spork

Obr. 34: Jane, the Fox, and Me

Obr. 35: Magic Little Words

Obr. 36: Middle Bear

Obr. 37: Shackleton's Journey

Obr. 38: Perché Mio Nonno Ha I Capelli Bianchi

Obr. 39: Příklady nevhodné sazby z výzkumu Sue Walker

Obr. 40: Ukázky rozdílných forem u minusek 'a' a 'g'

Obr. 41: Porovnání textu bez a s 'infant characters'

Obr. 42: Sassoon Primary

Obr. 43: Maketa ve zmenšeném měřítku

Obr. 44: Moje první ilustrovaná dětská knížka – leporelo vytvořené během Erasmu

Obr. 45: Porovnání prvotních skic a výsledných ilustrací

Obr. 46: Ukázky některých ilustrací

Obr. 47: Bree Serif

Obr. 48: Obálka knihy

SEZNAM PŘÍLOH

[P1] Obsah datového CD 1

[P2] Obsah datového CD 2

PŘÍLOHA P I: OBSAH DATOVÉHO CD 1

Příložené CD obsahuje:

– tuto práci ve formátu PDF a DOC (Adobe Acrobat a Microsoft Word)

PŘÍLOHA P I: OBSAH DATOVÉHO CD 2

Přiložené CD obsahuje:

- fotografie dokumentující praktickou část (výslednou knihu) a její vznik